וילך ב

א. אין פסוק[1] „ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו גו׳ חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה׳ גו׳ ואתה תנחילנה אותם״, שטעלט זיך רש״י אויף די ווערטער „כי אתה תבוא את העם הזה״ און איז מפרש: ארי את תיעול עם עמא הדין[2] משה אמר ליהושע זקנים שבדור יהיו[3] עמך הכל לפי דעתן ועצתן אבל הקב״ה אמר ליהושע כי[4] אתה תביא את בנ״י אל הארץ אשר נשבעתי להם[5] תביא על כרחם וכו׳ (כדלקמן סעיף ד׳).

וואס איז דאָ שוועך אין פסוק וואס צוליב דעם מוז רש״י אראפברענגען דעם לשון פון תרגום און די גאנצע אריכות פון זיין פירוש?

זאגן מפרשים[6], אז רש״י קומט פאר־ענטפערן די סתירה פון די צוויי פסוקים — ובלשון הגמרא[7]: „כתיב כי אתה תבוא וכתיב כי אתה תביא״; און זיין ענטפער איז[8] (כתירוץ הגמרא), אז דאָ („תבוא״) רעדט זיך וואָס משה האָט געזאָגט צו יהושע׳ן („זקנים שבדור יהיו עמך כו״) און דאָרט ווערט דערציילט וואָס דער אויבערשטער האָט געזאָגט צו יהושע׳ן („תביא על כרחם כו״).

בפשטות איז אבער שוועך צו לערנען אזוי אין רש״י — ווייל:

א) דעמאָלט וואָלט רש״י געדאָרפט אנהויבן זיין פירוש „ולהלן הוא אומר כי אתה תביא גו״״[9], ע״ד ווי ער שרייבט אין אנדערע ערטער[10]?

ב) רש״י האָט געדאָרפט ברענגען אין דעם דבור המתחיל נאָר דעם וואָרט „תבוא״[11] (אדער „תבוא את העם״[12]) — פאָרוואָס איז ער מעתיק די אלע ווערטער „כי אתה תבוא את העם הזה״?

---

1) פרשתנו לא, ז.

2) לשון התרגום. וראה לקמן הערה 17.

3) בדפוס ראשון דרש״י: שכינה עמה׳. ובדפוס שני: עמוד עמהם.

4) פרשתנו שם, כג.

5) הטעם שרש״י מעתיק גם תיבות אלו • („אל .. להם״) — שלכאורה הו״ל להעתיק רק התיבות „כי אתה תביא (את בני ישראל)״, כמו שלא העתיק בהד״ה התיבות מן הכתוב כאן „אל .. להם״ — כי רק מתיבות אלו ראי׳ שהם דברי הקב״ה (ולא דברי משה) כפרש״י שם••.

6) ראה רא״ם, דבק טוב וש״ח כאן.

7) סנהדרין ח, א. ועד״ז בזהר פרשתנו רפד, א.

8) ורש״י מקדים פירוש התרגום ש„אל יעלה על דעתך .. שצריך שיתפרש כי אתה תבא את העם הזה פועל יוצא (כמו „תביא״) כו׳״ — ראה״ם כאן. ולהעיר מתיב״ע כאן: מתמני כו׳.

9) כבלקח טוב (פס״ז) עה״פ. או כהלשון בסנהדרין (זוהר) שם.

10) לדוגמא (בפרשה הקודמת) — פרש״י נצבים כט, כ.

11) וגם בגמרא (ובזהר) לא העתיק כ״א „כי אתה תבוא״. וג״ז שמעתיק „כי אתה״ י״ל שהוא רק סימן לאיזה כתוב הכוונה. ולהעיר שבזהר הלשון „ולבתר תביא״ (ולא „כי אתה תביא״).

12) מכיון שעפ״ז משתנה הפירוש ד„את״ („עם״).

•) אבל בדפוס ראשון דרש״י, וכן בכמה כת״י רש״י — „בני ישראל (וגו׳)״.

••) ברמב״ן שם (וראה גם רא״ם שם) גריס ברש״י: כמו שמפורש אל הארץ אשר נשבעתי להם **ואנכי אהיי עמך**. וראה שקו״ט במיני תרגומא שם.

ג) ועיקר: איידער מ׳לערנט דעם ווייטערדיקן פסוק „כי אתה תביא גו״ איז דאָך גאָרניט שווער. האָט רש״י געדאַרפט זיך שטעלן (ניט אויף אונזער פסוק, נאָר) אויפן פסוק „כי אתה תביא גו״, וועט ס׳וועלט די סתירה[13]?

ב. דער ביאור אין דעם: מיטן מעתיק זיין אין דעם דבור המתחיל אויך דעם וואָרט „כי אתה תבוא גו״ איז רש״י מדגיש, אַז די וועלטער „אתה תבוא את העם הזה״ זיינען אַ נתינת טעם אויף דעם וואָס עס שטייט פריער אין פסוק — „חזק ואמץ״.

וועלט מוקשה: מיט וואָס איז „אתה תבוא את העם הזה״ (אַז יהושע וועט אַריינגיין אין א״י צוזאַמען מיט אַלע אידן) אַ נתינת טעם אויף „חזק ואמץ״?

[בדוחק וואָלט מען געקענט זאָגן, אַז דאָס קומט בהמשך צו פריער, וואו משה רבינו איז מחזק אַלע אידן, אַז אַריינ־גייענדיק אין א״י זאָלן זיי זיך ניט שרעקן פון „הגוים האלה״ — „חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם״[14]; איז אַזוי אויך ביים אַנזאָגן יהושע׳ן אַז ער וועט אַריינגיין אין א״י (פונקט ווי אַלע אידן) איז משה אים מחזק ער זאָל זיך ניט שרעקן פאַר הגוים האלה[15].

אַבער דער פירוש איז אַ דוחק גדול: פון פסוק איז משמע אַז דאָס איז אַ ספעציעלער חיזוק וואָס איז שייך בלויז צו יהושע אַליין].

און מצד דער קשיא וואָלט געקענט זיין אַ הוי אמינא (עכ״פ — בדוחק) צו לערנען אַז דער טייטש פון „תבוא״ דאָ איז „תביא״ — דו וועסט זיי אַריינ־ברענגן אין א״י, און דערפאַר דאַרף ער האָבן אַ חיזוק

ע״ד ווי עס שטייט שוין פריער אין פ׳ דברים[16]: אותו חזק כי הוא ינחילנה את ישראל.

איז בכדי צו שולל זיין דעם פירוש, איז רש״י מעתיק דעם לשון פון תרגום[17], אַז דער פירוש הפשוט פון „אתה תבוא את העם הזה״ מיינט „ארי את תיעול עם עמא הדין״ — דו וועסט אַריינקומען מיט די אידן — מען איז ניט מוציא דעם וואָרט „תבוא״ מפשוטו.

בלייבט דאָך די שאלה: וואָס איז דער טעם אין „אתה תבוא את העם הזה״ אויפ׳ן „חזק ואמץ״? איז רש״י ממשיך „משה אמר ליהושע זקנים שבדור יהיו עמך כו״: פון דעם וואָס עס שטייט „אתה תבוא את העם הזה״ — דער עם[18] (וואָס איז געשטאַנען פאַר משה), ובראשם זיינען „ראשיכם שבטיכם זקניכם״[19] — איז דאָך זיכער אַז די זקנים*[19] „יהיו עמך״; ובמילא האָסטו ניט וואָס צו מורא האָבן פון „ואתה תנחילנה אותם״, ווייל זיי וועלן דיר העלפן:

---

13) ע״ד פרש״י שבהערה 10.

14) פרשתנו שם, ו.

15) כהמשך הכתוב „וה׳ הוא ההולך לפניך גו׳ לא תירא ולא תחת״. וראה ס״פ דברים.

16) א, לח. ועד״ז ואתחנן ג, כח: וחזקהו ואמצהו כי הוא יעבור גו׳ והוא ינחיל גו׳.

17) ומ״מ לא כתב „כתרגומו״* — כי ההוכחה היא לא מפירוש התרגום, כ״א מפירוש הפשוט של התיבות „תבוא את העם״; אלא שלתוספת ראי׳ מביא לשון התרגום, שגם התרגום מפרש כן.

18) ומתורץ עפ״ז למה מעתיק רש״י בהד״ה גם תיבת „הזה״.

19) לשון הכתוב ר״פ נצבים.

*19) ואינו אומר (גם) „ראשיכם שבטיכם״ — כי ה„ראשיכם לשבטיכם״ (כפרש״י שם) יכולים להיות עמו רק כאו״א בפ״ע בנוגע לשבט שלו — וכאן מדובר ע״ד „העם הזה״.

*) אבל בדפוס ראשון ושני דרש״י: כתרגומו (תרגו׳).

ד.ה. די סיבה פאַרוואָס יהושע דאַרף האָבן חיזוק איז ווייל — „ואתה תנחילנה אותם", און „אתה תבוא את העם הזה" איז אַ טייל פון דעם חיזוק (אַז „זקנים שבדור יהיו עמך").

ג. מ'דאַרף אָבער פאַרשטיין דעם המשך הלשון פון רש"י „זקנים שבדור יהיו עמך הכל לפי דעתן ועצתן":

פון דעם וואָס רש"י איז זיך ניט מסתפק מיט „זקנים שבדור יהיו עמך", און איז מוסיף „הכל לפי דעתן ועצתן", איז מובן, אַז די זקנים, ניט נאָר וועלן זיי אים העלפן, נאָר אַלץ וועט געטאָן ווערן לויט זייער דעה און עצה; ד.ה. ניט נאָר וועט יהושע ניט האָבן די איינציקע דיעה, נאָר אדרבה, די זקנים וועלן האָבן די גאַנצע דיעה[20].

איז תמוה:

א) פון וואַנען נעמט דאָס רש"י, אין פשוטו של מקרא?

ב) נאָכמער: אין גמרא[21] איז דער לשון[22] „אתה והזקנים שבדור עמהם", ד.ה. יהושע מיט די זקנים[23]; און רש"י איז משנה אַז (ניט זיי וועלן זיין גלייך, נאָר) „הכל לפי דעתן ועצתן"?

ג) ווי קען מען זאָגן אַז משה האָט געגעבן די זקנים די גאַנצע דיעה, בשעת משה אליין האָט געבעטן ביים אויבערשטן (אין פ' פינחס[24]) „יפקוד ה' גו' איש על העדה" און ער האָט סומך געווען יהושע'ן „בעין יפה יותר ויותר ממה שנצטווה .. בשתי ידיו"[25] אלס מנהיג[26] פון אידן: און אין דעם פסוק גופא[27] שטייט „ואתה תנחילנה אותם", אַז יהושע וועט מנחיל זיין א"י צו די אידן — הייבט ווי טייטשט רש"י בדברי משה „הכל לפי דעתן ועצתן"?

ד. ווייטער זאָגט רש"י: אבל הקב"ה אמר ליהושע כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם תביא על כרחם הכל תלוי בך טול מקל והך על קדקדן דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור.

איז ניט מובן:

א) ווי געראָטן פריער (ס"א) איז רש"י מפרש נאָר דאָס וואָס ס'איז שווער אין פסוק על אתר — וואָס איז שווער דאָ אין פסוק וואָס צוליב דעם מוז רש"י אַראָפּברענגן „אבל הקב"ה אמר כו'" (דער פירוש אין ווייטערדיקן פסוק „כי אתה תביא גו'")[28]?

ב) פון אריכות לשון רש"י[29] — „תביא על כרחם הכל תלוי בך טול מקל והך על קדקדן" — איז קלאָר, אַז ניט נאָר האָט דער אויבערשטער שולל געווען אַ הנהגה פון „הכל לפי דעתן ועצתן" (נאָר די זקנים זאָלן ניט האָבן די גאַנצע

---

20) וראה גם לקח טוב עה"פ: התיעץ בהם וחוץ מהם אל תעשה דבר. אבל בדפוס ראשון דרש"י: אל תתנהג עמהם בדרך גדולה אלא עשה ע"פ דעתם ועצתם וזהו תשא (תבוא?) את העם הזה כלומר שוה להן כו'. וראה לקמן הערה 23.

21) סנהדרין שם.

22) וברי"ף וראי"ש שם הגירסא (ע"ד פרש"י כאן): זקנים שבדור עמך. וראה הגירסאות בדק"ס שם (אבל תוכן כולם שווה).

23) בפרש"י סנהדרין שם: „על פיהם עשה מעשה ולא תשתרר עליהם" — אבל זה אפשר לפרש שיהיו שווים (ראה הגירסא דלעיל הערה 20).

24) כז, טז.

25) פרש"י פינחס שם, כג.

26) ראה פרש"י שם, טז. שם, יח.

27) וראה במקומות שבהערה 16 (אלא ששם אי"ז מדברי משה ליהושע אלא ציווי ה' למשה).

28) ולהעיר מחזקוני כאן ולקמן פסוק כג (שמפרש בכל מקום רק מה שנוגע על אתר).

29) ובפרט שבגמרא איתא רק „טול מקל כו'". ובלקח טוב עה"פ: הכל יהו תחת רשותך טול מקל כו'.

דיעה); און ניט נאָר זאָלן זיי ניט בלייבן בשווה צו יהושע, אַדער עכ"פ ווי יועצים צו אים — נאָר נאָכמער: די זקנים זאָלן איבערהויפט ניט האָבן קיין דיעה; יהושע דאַרף זיך אינגאַנצן ניט רעכע־נען אַדער אפילו ניט באַראַטן זיך מיט זיי („טול מקל והך על קדקדן")[30] —

איז ניט מובן: אמת טאָקע אַז היות ווי „דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" איז יהושע דער אייניציקער „דבר" ומנהיג פון אידן; אַבער פון וואַנען איז דער הכרח אַז די זקנים זאָלן אים ניט העלפן? ביי משה רבינו גופא זיינען דאָך געווען די „שבעים זקנים" וואָס „ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך"[31]; וואָס דערפון איז געדרונגען אַז אַזאַ הנהגה איז ניט בסתירה צום כלל „דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" (ווייל סוף־סוף איז משה רבינו גע־ווען דער „דבר" ושולט) — היינט וואו געפינט רש"י דעם הכרח אַז ביי יהושע איז מושלל אויך אַזאַ הנהגה[32]?

ג) וואָס גיט צו דער סיום פון פרש"י „דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" אין פירוש הכתוב[33]?

ד) וואָס איז דער לשון „ולא שני דברים לדור" — וויבאַלד רש"י קומט שולל זיין די זקנים: (א) האָט ער געדאַרפט זאָגן „ולא הרבה (או כיו"ב) דברים לדור", (ב) ולאידך: ווי אַזוי ווייס מען טאָקע אַז „ולא שני דברים לדור" — אפשר דוקא „ולא שבעים (ואחד)", אַבער „שנים" קען יע זיין? ובפרט אַז מען געפינט*[33]: הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בנ"י מארמ"צ על צבאותם?

ה. דער ביאור בכל זה:

דער תואר „העם (הזה)" איז ניט אַ שם המעלה פון אידן[34]. קומט אויס, אַז מיט די ווערטער „אתה תבוא את העם" מיינט דער פסוק, אַז יהושע וועט זיין צו־זאַמען אויך מיט די פחותים[35] שבישראל; לאידך, פון דעם וואָס ס'שטייט „העם הזה" איז מובן, אַז דער פסוק מיינט דעם גאַנצן עם, אויך ופשיטא — די עומדים בראש, די זקנים כנ"ל.

דעריבער לערנט רש"י אַז דער פסוק וויל זאָגן צוויי זאַכן:

א) פון דעם וואָס עס שטייט „העם הזה" — אַט דער (מורה באצבע) עם, ופשוט אַז די זקנים — לערנט מען אַרויס אַז די „זקנים שבדור יהיו עמך".

---

30) כדברי דוד (הובא בש"ח) כאן: „ואי"ז סותר מ"ש זקנים שבדור עמך דגם זה אמת שלענין עצה תטול עצה מהזקנים אבל לענין הכח והממשלה לא יהי' רק לך לבדך" — אבל (נוסף שמ"מ ה"ז סותר ל,הכ לפי דעתן ועצתן", כבפנים — הרי) מאריכות לשון רש"י משמע שגם עצה אי"צ ליטול מהם, כבפנים.

31) בהעלותך יא, יז. ולהעיר ג"כ משרי אלפים כו' — יתרו יח, כא ואילך. דברים א, ט ואילך.

32) בחדא"ג סנהדרין שם כתב דמשה לא הי' יכול לישא את העם [ראה בהעלותך שם, יא־יב. שם, יד. ועד"ז דברים שם, ט. שם, יב] „מצד המקבלים שהיו טרחנים וסרבנים .. ולכך אמר משה ג"כ ליהושע .. הזקנים שבדור עמך שלא תוכל לישא אותם לבדך אבל הקב"ה א"ל כי אתה תביא שנתן לו כח והנהגה אלקית לפי הדור ההוא המקבלים ההנהגה (אלקית) שהיו בעלי תורה וזכו ליכנס לארץ כו'" — אבל בפרש"י (פינחס שם, יט) מפורש גם בציווי ה' אצל יהושע (בנוגע לדור שנכנסו לארץ): דע שטרחנין הם סרבנים הם כו'. ועד"ז בפרש"י ואתחנן ג, כח.

33) בגמרא אפ"ל: א) מפרש ומאריך יותר. ב) הוא הוראה וכו' לזמן אחר. אבל רש"י לא בא אלא לפרש הכתובים כו'.

*33) וארא ו, כו.

34) ראה פרש"י בהעלותך שם, א. וראה שער היחוד והאמונה רפ"ז: עם מלשון עוממות כו' [שזהו גם כשכתוב „עמי" — כשהם כשרים" (פרש"י שם) — כמובן].

35) להעיר ג"כ מכלי יקר כאן: כי יש בבנ"י גם מוקצים שנק' בשם עם, עיי"ש בארוכה.

ב) פון דעם וואס דער פסוק איז מדגיש „העם", לערנט מען, אז יהושע וועט זיין אין איינעם („את — עם") אויך מיט די פחותים פון אידן. ווי איז דאס מעגלעך? — איז רש"י מסביר „הכל לפי דעתן ועצתן": די זקנים וועלן האבן די גאנצע דיעה, ובמילא — איז יהושע איז דעם (דעה ועצה) גלייך מיט שאר העם.

ו. ווי שטימט דאס וואס „הכל לפי דעתן ועצתן" מיט דעם וואס משה האט סומך געווען יהושע אלס מנהיג פון אידן, כאמור בפ' פינחס — באוואַרנט עס רש"י בפירושו שם:

אויף „אשר יצא לפניהם"[36] איז רש"י מפרש: „לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה כו'", ד.ה. משה רבינו האט געבעטן פאר די אידן אַ מלך וואס זאל זיי פירן למלחמה. אויך האט משה שוין אנגעזאגט[37] אז יהושע ינחילנה (ארץ ישראל) את ישראל — חלוקת הארץ (וואס קומט בהמשך צו כיבוש הארץ, במלחמה). עס ווערט אבער (לויט פרש"י) ניט דערמאנט אז משה זאל האבן געבעטן אויף אַ מנהיג וואס זאל אויף זיך אנגענומען „משא העם", די הנהגה אין זייערע אינערלעכע ענינים.

וואס וועט זיין מיט די ענינים? — איז ביים בן חמש למקרא קיין קשיא ניט: אזוי ווי ביי משה רבינו גופא האבן די שבעים זקנים געהאלפן „במשא העם", האט משה געדעכנט אז זיי וועלן דאס ווייטער טאן (אליין[38]). משא"כ אַ מלך צו פירן למלחמה קען זיין נאר איינער, און אויף דעם האט משה געבעטן „איש על העדה" און ער האט סומך געווען יהושע'ן[39].

ובמילא איז קיין סתירה ניט פון דעם וואס משה האט פריער געבעטן „איש על העדה" צו דעם וואס ער האט דאַ געזאגט „הכל לפי דעתן ועצתן" — ווייל דאַ האט ער גלייך אויסגעטיילט: „תנחילה אותם" — איז נאר „אתה", „והוי' הוא ההולך" — וואס באווייזט אויף מלחמה*[39] — איז „לפניך הוא יהי' עמך גו'" און דער „הכל" איז אַ חוץ הנ"ל, דער „משא העם" [און אויך דאס גיט צו אין דעם „חזק ואמץ", אז ער וועט זיך אינגאַנצן ניט דאַרפן זאָרגן וועגן „משא העם", דאס וועלן טאן די זקנים][40].

ז. דאס אליין איז אבער ניט גלאַטיק, ווייל ביים בן חמש למקרא לייגט זיך אז יהושע האט איבערגענומען די הנהגה פון משה אין אלע פרטים[41] — ניט נאר בנוגע צו מלחמה (וחלוקה); ובפרט אז דער אויבערשטער האט געהייסן משה רבינו ניט נאר צו סומך זיין יהושע, נאר אויך „ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל"[42] און דער

---

36) פינחס שם, יז.

37) ראה הערה 16.

38) וזה שאצל משה „נשאו אתך" (משא"כ יהושע לא ישא במשא העם) — כי „פני משה כחמה פני יהושע כלבנה" (פרש"י פינחס שם, כ), ולכן חשב משה שאין בכחו של יהושע כ"א ש„יצא לפניהם גו'" למלחמה.

39) להעיר ממטות לב, כח. מסעי לד, יז.

*39) שופטים כ, ד. תצא כג, טו.

40) ועפ"ז יומתק זה שבדברי משה לבנ"י (פרשתנו שם, ב ואילך) לא אמר משה מה יהי' בנוגע ל„משא העם" [אף שאמר להם „וה' אמר אלי לא תעבור את הירדן הזה"] רק אמר להם ד„יהושע הוא עובר לפניך גו'" (שכיבוש הארץ יהי' על ידו) — כי ב„משא העם" לא יהי' (לדעת משה) חידוש על ההנהגה לפנ"ז (בנוגע ליהושע), כי יהי' ע"י הזקנים כבימי משה.

41) ועייג"כ פרש"י פינחס שם, טז: שיירשו בני את גדולתי .. א"ל הקב"ה .. כדאי הוא יהושע כו'.

42) פינחס שם, כ.

אויבערשטער האָט געזאָגט „וצויתי[43] אותו, על ישראל דע שטרחנין הם סרבנים הם[44] כו׳" — וואָס פון דעם אַלעם איז משמע, אַז יהושע האָט אויך איבערגענומען „משה העם".

דאָרפ׳ן פאַרענטפערן בדוחק, אַז וויבאַלד עס איז געווען (נאָר) „דעתן ועצתן" פון די זקנים, אַבער די עשׂ׳ בפועל האָט געטאָן יהושע הייסט עס אויך הנהגה,

איז רש״י שולל דעם דוחק און איז ממשיך אַז דאָס וואָס עס שטייט „תבוא את העם הזה" — אַז „זקנים שבדור יהיו עמך הכל לפי דעתן ועצתן" — איז בלויז וואָס משה האָט געזאָגט: „אבל הקב״ה אמר ליהושע כו׳ תביא על כרחם כו׳" — אַז ער וועט אַנפירן אויך מיט „משה העם"[46].

ח. נוסף אויפן שינוי וואָס דאָ שטייט „תבוא" און דאָרטן „תביא" — איז צווישן די צוויי פסוקים פאַראַן נאָך אַ שינוי: דאָ שטייט „העם הזה" און דאָרטן „את בני ישראל"[47], וואָס „בני ישראל" איז אַ שם המעלה[48] פון אידן (ניט ווי „העם הזה", כנ״ל סעיף ה׳).

און דערפון וואָס דער פסוק איז משנה פון פריער און ביי „תביא" שטייט „בני ישראל" — נעמט רש״י ארויס, אַז דערמיט איז מען מוסיף נאָך אַן ענין: ניט נאָר וועט יהושע אַנפירן „במשא העם" פון דעם כלל ישראל, נאָר ער וועט אויך שולט זיין אויף די אנשי המעלה צווישן אידן, די זקנים.

ובמילא, איז ניט נאָר וואָס „תביא על כרחם הכל תלוי בך" — ניט ווי ביי משה וואו די זקנים „נשאו אתך במשא העם", נאָר אַלץ וועט זיין אַפהענגיק אין יהושע, נאָר נאָכמער — „טול מקל והך על קדקדן": די שליטה („מקל") פון יהושע איז אויף די זקנים ווי אויף אַלע אַנדערע אידן, די זקנים וועלן ניט האָבן קיין דעה ועצה „במשא העם".

ט. עפ״ז קומט אַבער אויס, אַז די הנהגה פון יהושע איז פונקט אַ פאַר־קערטע ווי הנהגת משה: ביי משה רבינו האָבן די זקנים מיטגעהאַלפן „במשא העם" און ביי יהושע האָבן זיי גאָר קיין דיעה ניט געהאַט. איז ניט גלאַטיק: יהושע איז דאָך משרת משה[49] וואָס „לא ימיש מתוך האהל"[50], ופני משה כחמה ופני יהושע כלבנה[51], וואָס אורה איז פון אור החמה. ווי קומט עס אַז זיין הנהגה זאָל זיין פאַרקערט ווי די הנהגה פון זיין רבין[52] — משה רבינו?

---

43) שם, יט ובפרש״י. ועד״ז בפ׳ ואתחנן ג, כח ובפרש״י: וצו את יהושע, על הטרחות ועל המשאות ועל המריבות.

44) ולהעיר שלשון זה (טרחנין סרבנים) כתב רש״י בפ׳ בהעלותך (שם, יז) בנוגע ל„משא העם". וראה דברים א, יב (גבי שרי אלפים כו׳).

45) וראה פרש״י פינחס שם, טז: מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו. פרש״י שם, יח: שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

46) ולהעיר שבדברי משה נאמר רק „חזק ואמץ" ולא „ויצו גו׳"* (ראה לעיל הערה 43), ורק הקב״ה אמר (פרשתנו שם, יד) „קרא את יהושע גו׳ ואצונו גו׳", „ויצו את יהושע גו׳ ויאמר חזק ואמץ" (שם, כג).

47) ראה גם כלי יקר כאן. ש״ך עה״ת פרשתנו שם, כב.

48) ראה וישלח לב, כט.

49) משפטים כד, יג (וראה פרש״י שם). תשא לג, יא. בהעלותך שם, כח.

50) תשא שם.

51) נסמן לעיל הערה 38.

52) ובפרט שזהו הטעם שנתמנה יהושע על העדה — פרש״י פינחס שם, טז.

---

*) בס״פ דברים: ואת יהושע צויתי גו׳ — אבל זהו לפני הציווי דפ׳ ואתחנן שם „וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו גו׳". ולהעיר מתוספות הדר זקנים כאן.

אויף דעם איז רש"י ממשיך „דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" — וואָס דערמיט איז רש"י שולל בדרך רמז (ניט נאָר די שליטה פון די זקנים, נאָר) אויך — פון משה רבינו:

בחיי משה איז יהושע געווען משרת משה און אינגאַנצן איבערגעגעבן צו משה'ן און משה'ס הנהגה; בשעת אַבער עס קומט די צייט אַז יהושע זאָל ווערן דער מנהיג, האָט שוין קיין אַרט ניט דער דרך און הנהגה פון משה רבינו. בזמן יהושע דאַרף מען זיך פירן ווי עס טראָגט אויס מצד ענינו פון יהושע — וואָרום אויב יהושע וועט זיך פירן ווי די הנהגה פון משה, וועט אויסקומען אַז עס זיינען פאַראַן „שני דברים": יהושע און משה (וואָס יהושע גייט אין זיין דרך)[53].

און וויבאַלד אַז „דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" איז די הנהגה פון יהושע אַנדערש ווי משה'ס הנהגה: משה האָט איבערגעגעבן (דורך „ואצלת") אַ טייל פון משא העם צו די זקנים, אַבער יהושע דאַרף צו זיי ניט אַנקומען.

— און דאָס וואָס בא יצי"מ איז געווען „אהרן ומשה" (כדלעיל ס"ד), איז ווייל דאָרט איז ניט געווען אַן ענין פון „דבר לדור", נאָר אויספירן אַ שליחות (מדויקת אויך אין אירע פרטים) פון אַרויספירן „בנ"י מארץ מצרים".

יו"ד. פון יינה של תורה אין פרש"י:

עס שטייט אין חסידות[54] אַז אין יהושע זיינען פאַראַן צוויי מדריגות: א) ווי ער איז משרת (און מקבל פון) משה. ב) ווי ער איז לעצמו (נאָך הסתלקות משה) וואָס דאָן איז ער בחי' נער וקטנות.

עס איז אַבער פאַראַן אַ מעלה דוקא אין דעם ענין פון נער וקטנות — ווי עס שטייט[55] „כי נער ישראל (און דוקא דערפאַר) ואוהבהו" — ווייל דוקא דעם ענין פון נער וקטנות איז פאַראַן דער ביטול[56] וקבלת עול מלכות שמים מער ווי אין דער עבודה מצד גדלות (במוח ולב), און דערפאַר איז דוקא אין דעם דאָ דער „ואוהבהו" פון עצמותו ית'[57].

און דאָס איז דער חילוק צוויישן די צוויי פסוקים: „אתה תבוא את העם הזה" איז ווי יהושע איז מקבל פון משה, און מצד מדרי' משה איז דער ענין הזקנים (זה שקנה חכמה[58]), עבודה שע"פ טעם ודעת; אַבער „אתה תביא את בני ישראל" זיינען דברי הקב"ה ליהושע, מצד מעלת הביטול פון יהושע — „נער ישראל ואוהבהו" — און מצד דעם ביטול שלמעלה מטעם ודעת דאַרף מען ניט אַנקומען צו די וואָס קנו חכמה[59].

---

53) ראה עד"ז — לענין האבות, אדמו"ר הצ"צ בחיי אדמו"ר האמצעי — לקו"ש ח"ה ע' 373 ואילך.

54) ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (בהוספות להמשך תרס"ו (בהוצאת תנש"א — ס"ע תקעח)). וראה אוה"ת חנוכה שג, א. המשך תער"ב ח"ג ע' אתמד"ה. ועוד.

55) הושע יא, א.

56) ראה בארוכה אוה"ת בשלח ע' שפב ואילך. וראה ג"כ אוה"ת ואתחנן (ע' פז) שהעילוי ע"ז שהכניסה לארץ היתה ע"י יהושע הוא ע"ד זה ש„בעבודה שע"י בחי' אספשא"מ זהו בחי' שע"ז בא לבחי' בכל מאדך כו'". וראה ג"כ לקו"ש ח"ט ע' 13 הערה 65. שם ע' 57.

57) סד"ה כי נער ישראל שם.

58) תו"כ (ופרש"י) קדושים יט, לב. קדושין לב, ב.

59) ולהעיר מזהר פרשתנו (דלעיל הערה 7): חד תבא לבשרא לי' דייעול לארעא• כו' וחד תביא

•) ורש"י לא פירש כן — כי זה שיהושע יכנס לארץ מפורש כמ"פ לפנ"ז ואין בזה חידוש.

וי"ל אז דאס איז אויך מרומז אין דעם חילוק פון די אותיות צווישן „תבואה" און „תביא" — „תבואה" איז מיט א ואו"ו, און „תביא" מיט א יו"ד[60]:

„הוי"ו מורה על ההמשכה מלמעלה למטה"[61] — וואס המשכה איז חוץ פון „עצם", ובמילא מיט א מדידה והגבלה; און אין עבודה איז דאס די עבודה שע"פ טעם ודעת, וואו מ'דארף אנקומען צו די „זקנים" וואס היטן אז די המשכה זאל קומען במקום הראוי:

„היו"ד (ש)היא בחי' נקודה לבד"[61], וואס ווייזט אויף ביטול[62]. און מצד דער עבודה דארף מען ניט אנקומען צו די „זקנים", ואדרבה — מצד דעם יו"ד ווערט אויפגעטאן אויך אין די זקנים דער ענין פון ביטול, „תביא על כרחם .. טול מקל והך על קדקדן".

יא. פון די הוראות בנוגע לפועל פון דעם פירוש רש"י:

בשעת מען מאנט אין היינטיקע צייטן אז יעדערער מוז אפגעבן צייט אויף הפצת התורה והיהדות (בכלל, און

לבשרא לי' שלטנותא על ישראל כו' — כי מצד מדרגת משה (שלא נכנס לארץ) צריך באווארעניש שיהושע יכנס לארץ **), משא"כ מצד הקב"ה כו'.

60) ראה מנחת שי כאן: קדמאה ואי"ו תניינא יו"ד.

61) אגה"ת פ"ד.

62) באגה"ת מפרש דהיו"ד קאי על חכמה (שזוהי מדריגת משה כידוע) — אבל שם קאי ביו"ד (— ההתחלה) דשם הוי', והכוונה כאן לזה שספי' המל' (חכמה תתאה) היא ג"כ יו"ד (פרדס שער האותיות פי"ג), ולהעיר מהענין דשני יודי"ן יו"ד דשם הוי' ויו"ד (— סיום) דשם אדנ"י (זח"ג רמד, ב. יהל אור ע' תרפט. אוה"ת ויצא, קצד, ב. רד, א. (כרך ה') ע' 1718 ואילך. ועוד).

**) ראה ג"כ תוספות הדר זקנים כאן.

במיוחד אין די עשרת המבצעים הידו־עים[63], און אז דאס אלץ דארף זיין דורכגענומען מיט „יפוצו מעינותיך חוצה" — זיינען פאראן אזעלכע וואס טענה'ן, אז אמאליקע דורות איז ניט געווען אזא הנהגה. אין פריערדיקע דורות האט מען זיך ניט געקאכט באופן כזה אין אהבת ישראל. און וויבאלד אז ביז די לעצטע יארן, ווען דער רבי דער שווער איז געקומען קיין אמעריקע, איז ניט געווען די הנהגה — ווי קומט עס אז מ'זאל אנהייבן איינפירן „נייע" עבודות?

אויף דעם ענטפערט מען „דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור": עס קען טאקע זיין אז אין פריערדיקע דורות האט מען ניט געדארפט אנקומען צו אזא עבודה, אבער אין אונזער דור

ובדוגמא פון דעם מאמר (והוראת) חז"ל[64] אז ווען מען איז געקומען לבבל (ועד"ז — לבבל בזמן) און „בקעה מצא — וגדר בה גדר"

און דער רבי דער נשיא זאגט אז אין היינטיקע צייטן איז א הכרח צו עוסק זיין אין הפצת המעינות חוצה. און נאכ־מער באגרת הקודש המפורסמת פון בעש"ט — אז אין דעם איז תלוי ביאת המשיח —

דארף מען זיך פירן לויטן דרך פון דעם „דבר" ומנהיג פון דעם דור,

אז יעדערער וואס איז אין דעם דור דארף טאן אין דער עבודה, און דורכ־דעם איז קא אתי מר דא מלכא משיחא בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ נצו"י תש"ל, ש"פ האזינו תשל"א)

---

63) בפרטיות: מבצע אהבת ישראל, חינוך, תורה, תפלין, מזוזה, צדקה, (בית מלא ספרים — יבנה וחכמי'), נרות שבת קודש, כשרות, טהרת המשפחה.

64) עירובין ו, א. ק, ב. חולין קי, א.